

ΑΝΑΛΥΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΟ 5^ο ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕ ΘΕΜΑ:

«Παιχνίδια Ρητορικής Τέχνης στο Σχολείο: Σκέφτομαι... Εκφράζομαι...
Επικοινωνώ: Λόγος και μαγευτικές ιστορίες. Μιλώντας με τα παραμύθια,
μιλώντας για τα παραμύθια...»

(Εθνική Βιβλιοθήκη του Κέντρου Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος,
Κυριακή 7 Μαΐου 2023)

*«Κι αν σου μιλώ με παραμύθια και παραβολές, είναι γιατί τ' ακούς γλυκύτερα...»
(Γ. Σεφέρης)*

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας των μαθητών/τριών για τη συμμετοχή στο Φεστιβάλ, το οποίο έχει στόχο να αποτελέσει μια εμπειρία ελεύθερης έκφρασης, χαράς και ομαδικής δημιουργίας για όλους τους μαθητές/τριες, θεωρούμε σκόπιμο να στείλουμε ορισμένες διευκρινίσεις, ώστε να διευκολυνθεί η διαδικασία. Όπως έχει ανακοινωθεί, εκτός από τη νοηματική ανάγνωση και τον αυθόρμητο λόγο οι μαθητές / μαθήτριες θα κληθούν φέτος να αξιοποιήσουν, να αναπτύξουν και να παρουσιάσουν τις προφορικές τους δεξιότητες και στην επιχειρηματολογία μέσα από τα ρητορικά παιχνίδια «Τα επιχειρήματα των παραμυθιών» και «Εικονικές δίκες παραμυθιών».

Α) Αναφορικά με τη **νοηματική ανάγνωση** επισημαίνεται ότι όσοι/ες μαθητές/τριες των Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεων λάβουν μέρος σε αυτήν την κατηγορία, θα διαβάσουν ένα σύντομο κείμενο της αρεσκείας τους (απόσπασμα ελληνικού λαϊκού παραμυθιού, κλασικού παραμυθιού, λαϊκών παραμυθιών από όλον τον κόσμο, μύθων του Αισώπου ή του Λα Φονταίν από τα Ανθολόγια Λογοτεχνικών Κειμένων, το διαδίκτυο κτλ.), που δεν θα ξεπερνά τις 10-12 σειρές ή σε κάθε περίπτωση δεν θα ξεπερνά τη χρονική διάρκεια των **δύο λεπτών (2')**. Η επιλογή του κειμένου θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική, αφού στόχος είναι το κείμενο να μεταφέρει ένα συγκεκριμένο νόημα και να δίνει τη δυνατότητα να αναπτυχθούν οι εκφραστικές αναγνωστικές δυνατότητες των μαθητών/τριών. Ειδικότερα, επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να καλλιεργήσουν τη δημόσια ομιλία δίνοντας έμφαση στη νοηματική απόδοση του κειμένου. Με άλλα λόγια, η ανάγνωση θα έχει στόχο να αποδοθούν οι ιδέες και τα συναισθήματα που αναδύονται μέσα από το κείμενο. Οι μικροί/ές αναγνώστες/στριες καλούνται να διαβάσουν το κείμενο με την ίδια ικανότητα, όπως αν οι ιδέες και τα συναισθήματα προέρχονταν από τη δική τους σκέψη.

Για να πετύχουν αυτόν τον στόχο είναι σκόπιμο να εφαρμόσουν τεχνικές της νοηματικής ανάγνωσης, όπως: να σκεφτούν το μήνυμα που θέλει να μεταδώσει το παραμύθι, να αναπτύξουν νοερές εικόνες μέσα από την αίσθηση και τη φαντασία τους, ώστε να μεταδώσουν το μήνυμα του κειμένου με το κατάλληλο ύφος, να δώσουν προσοχή στη γλώσσα του σώματος (στάση σώματος, μετρημένες και εύστοχες κινήσεις χεριών, οπτική επαφή με το ακροατήριο κ.ά.), να κάνουν προσεκτική χρήση των σημείων στίξης, χρήση παύσεων, εναλλαγές στην ταχύτητα ανάγνωσης ανάλογα με τα συναισθήματα

που θέλουν να μεταδώσουν, να αποδώσουν τις νοηματικές ενότητες του κειμένου χωρίς διακοπή, να επιτύχουν την εναλλαγή του ρυθμού ανάγνωσης με στόχο την αποφυγή της μονοτονίας, να επιδιώξουν τον επιτονισμό των λέξεων που μεταφέρουν νέες ιδέες, να επιτύχουν φωνητικές εναλλαγές (σε περίπτωση διαλόγου), καθαρή άρθρωση κ.ά. Μεγάλη προσοχή δίνεται, ώστε κατά τη διάρκεια της νοηματικής ανάγνωσης να μην χαθεί η φυσικότητα του προφορικού λόγου.

Β) Όσοι/ες μαθητές/τριες των Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεων λάβουν μέρος στην κατηγορία του **αυθόρμητου λόγου** θα χρειαστεί να παρουσιάσουν μία σύντομη αυθόρμητη ομιλία συνολικής διάρκειας **1 ½ -2 λεπτών**. Στο φετινό φεστιβάλ τα θέματα του αυθόρμητου λόγου θα είναι σύντομες φράσεις που διευκολύνουν την αφήγηση μίας ιστορίας και παραπέμπουν στον κόσμο των παραμυθιών και της φαντασίας. Πριν την έναρξη της ομιλίας των μαθητών/τριών, θα τους δίνεται **μισό λεπτό** για την οργάνωση της σκέψης τους.

Στην κατηγορία αυτή επιδιώκεται –πέρα από τους στόχους που αναφέρθηκαν στην κατηγορία της νοηματικής ανάγνωσης- οι μαθητές/τριες να παράγουν προφορικά ένα κείμενο με αφορμή τη φράση που θα τους δοθεί, το οποίο θα μεταφέρει ένα σαφές νόημα, θα διακρίνεται για τη συνοχή και συνεκτικότητά του και θα αποδίδεται με φυσικότητα και ζωντάνια. Η φράση που θα δοθεί ως έναυσμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε οποιοδήποτε σημείο της ομιλίας που θα παρουσιάσουν οι μαθητές (αρχή, μέση, τέλος), αφού το κείμενο μπορεί να αναπτυχθεί προς οποιαδήποτε κατεύθυνση επιθυμούν.

Στην κατηγορία αυτή οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν: α) τη φαντασία, τη δημιουργική και συμβολική σκέψη μέσα από τη χρήση μεταφορών, αναλογιών κ.ά. (π.χ. *Το ρολόι χτυπούσε τις ώρες με μεγάλη ικανοποίηση...*), β) την κριτική και επιχειρηματολογική σκέψη (π.χ. *Η Κοκκινοσκουφίτσα έκανε μεγάλο λάθος να ακολουθήσει το μονοπάτι που της έδειξε ο λύκος, αφού η μητέρα της την είχε προειδοποιήσει να μην ακούσει κανέναν και αλλάξει πορεία...*), γ) την αφηγηματική ικανότητα, δ) την αίσθηση του χιούμορ, ε) την οργάνωση της σκέψης, στ) τη δομή ενός προφορικού κειμένου.

Στην κατηγορία του αυθόρμητου λόγου οι μαθητές/τριες μπορούν να αξιοποιήσουν τεχνικές, που θα πυροδοτήσουν την ελεύθερη απόδοση της σκέψης τους (π.χ. πρόβλημα / λύση, πρόβλημα-δράση-αποτέλεσμα, υπέρ-κατά, ορισμούς, αφήγηση γεγονότων με χρονολογική ακολουθία, παρελθόν/παρόν/μέλλον, τις 5 ρητορικές ερωτήσεις (ποιος, πού, πότε, πώς, γιατί), προσωποποίηση άψυχων αντικειμένων (π.χ. *Είμαι ένα μολύβι. Η ζωή μου ξεκίνησε μέσα στην κασετίνα ενός μικρού παιδιού ...*) κ.ά.

Η επιλογή των θεμάτων στην κατηγορία του «Αυθόρμητου Λόγου» θα γίνει με τη διαδικασία της κλήρωσης, η οποία θα πραγματοποιηθεί δημόσια κατά την έναρξη του 5^{ου} Φεστιβάλ Ρητορικής Τέχνης την ημέρα διεξαγωγής του, σύμφωνα με την προτίμηση των μαθητών/τριών. Οι μαθητές/τριες θα επιλέγουν δύο θέματα και θα αναπτύσσουν όποιο από αυτά προτιμούν περισσότερο.

Επίσης, θα θέλαμε να υπογραμμίσουμε ότι στόχος της ενδεικτικής θεματολογίας που βρίσκεται συνημμένη σε διακριτό έγγραφο, είναι **αποκλειστικά** η εξοικείωση των μαθητών /τριών με κάποιες

βασικές ιδέες και η διασφάλιση μεγαλύτερης αυτοπεποίθησης. Τα θέματα θα είναι κοινά για τους/τις μαθητές/τριες όλων των τάξεων.

Γ) Στο φετινό φεστιβάλ οι μαθητές/τριες της Ε΄τάξης θα μπορούν, εναλλακτικά, να συμμετέχουν **είτε** στην κατηγορία του αυθόρμητου λόγου **είτε** στην κατηγορία «Τα επιχειρήματα των παραμυθιών». Στην κατηγορία «Τα επιχειρήματα των παραμυθιών» οι μαθητές/τριες καλούνται να επιχειρηματολογήσουν για ένα (1΄) με δύο λεπτά (2΄) ως ήρωες παραμυθιών με στόχο την πειθώ βάσει των θεμάτων που δίνονται. Οι μαθητές/τριες της ΣΤ΄ τάξης καλούνται να συμμετέχουν στο ρητορικό παιχνίδι «Εικονικές δίκες παραμυθιών». Εδώ, δίνονται σενάρια βάσει των οποίων ήρωες των παραμυθιών κατηγορούνται για κάποια συμπεριφορά. Οι μαθητές/τριες καλούνται να συμμετέχουν σε μία εικονική δίκη είτε ως κατήγοροι είτε ως υπερασπιστές του ήρωα που εκδήλωσε τη συγκεκριμένη συμπεριφορά. Οι μαθητές/τριες έχουν τη δυνατότητα να μιλήσουν δύο φορές. Την πρώτη φορά θα αναπτύξουν, ως κατήγοροι ή ως υπερασπιστές τα βασικά επιχειρήματά τους (διάρκεια ομιλίας 1΄ με 2΄), ενώ θα προσπαθήσουν να τεκμηριώσουν, να αποδείξουν την άποψή τους με παραδείγματα ή μαρτυρίες μέσα από τα παραμύθια που προτείνονται. Κατά τη δευτερολογία τους θα προσπαθήσουν να αντικρούσουν τα επιχειρήματα του δικαστικού αντιπάλου. Η διάρκεια της δευτερολογίας θα είναι πάλι 1΄ με 2΄. Εδώ, είναι σημαντικό τα παιδιά να επιδιώξουν την αντίκρουση των αντίθετων επιχειρημάτων που θα ακουστούν. Στόχος του παιχνιδιού είναι οι μαθητές/τριες να αναπτύξουν την ενεργητική ακρόαση, να συμμετέχουν ενεργά στη διεξαγωγή ενός διαλόγου, να έρθουν σε πρώτη επαφή με τη λειτουργία των δικαστηρίων, να συνειδητοποιήσουν ως πολίτες τη σημασία της αντιλογίας με όρους σεβασμού σε ποικίλα κοινωνικά πλαίσια και να διασκεδάσουν. Στην ενδεικτική θεματολογία που επισυνάπτεται περιλαμβάνονται σχετικά σενάρια και οι διαδικτυακές πηγές στις οποίες μπορούν να αναζητηθούν τα αντίστοιχα παραμύθια.

Θα θέλαμε να υπενθυμίσουμε ότι με αφορμή τις παραπάνω δραστηριότητες, οι μαθητές/τριες θα έχουν την ευκαιρία, ανάμεσα στα άλλα, να ανανεώσουν τη σχέση τους με το γλωσσικό μάθημα και ειδικότερα με το κειμενικό είδος των παραμυθιών, να χαρούν περισσότερο τη σχολική πρακτική της ανάγνωσης, να καλλιεργήσουν την πρακτική της φιλιανγνωσίας και ταυτόχρονα να ασκηθούν στην οργάνωση του λόγου, ως σκέψης και ομιλίας και στην κατανόηση της αξίας της έκφρασης επιχειρημάτων σε ποικίλους τομείς της ανθρώπινης δράσης.

Επίσης, θα θέλαμε να υπενθυμίσουμε ότι:

1. Κάθε μαθητής/τρια έχει δικαίωμα να συμμετέχει σε μία μόνο από τις τέσσερις κατηγορίες, στη «Νοηματική Ανάγνωση» ή στον «Αυθόρμητο Λόγο» ή στα «Επιχειρήματα των Παραμυθιών» ή στις «Εικονικές δίκες παραμυθιών».

2. Ο μέγιστος αριθμός συμμετοχών ανά κατηγορία και ανά τάξη για κάθε σχολείο ορίζεται **έως 2 μαθητές/τριες για κάθε κατηγορία** (της Νοηματικής Ανάγνωσης ή του Αυθόρμητου Λόγου ή των

«Επιχειρημάτων των παραμυθιών» ή των «Εικονικών δικών των παραμυθιών»). **ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΗ:** Στην Ε΄ τάξη οι μαθητές/τριες συμμετέχουν **είτε** στον αυθόρμητο λόγο **είτε** στα Επιχειρήματα των Παραμυθιών. Έτσι ο μέγιστος δυνατός αριθμός μαθητών/τριών για κάθε σχολείο (με δύο τμήματα ανά τάξη) δεν μπορεί να ξεπερνάει τους 14 μαθητές/τριες (έως 4 μαθητές/τριες Δ΄ Δημοτικού, έως 4 μαθητές/τριες Ε΄ Δημοτικού, έως 6 μαθητές/τριες ΣΤ΄ Δημοτικού –μόνο οι μαθητές της Στ΄ τάξης συμμετέχουν στις «Εικονικές δίκες παραμυθιών»). Σε περίπτωση που υπάρχουν περισσότερα τμήματα ανά τάξη αυξάνεται αντίστοιχα ο αριθμός των συμμετεχόντων/ουσών κατά κατηγορία.

3. Όλοι οι μαθητές/τριες που θα συμμετέχουν, καθώς και οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί τους θα λάβουν Έπαινο Συμμετοχής.

4. Το πρόγραμμα του Φεστιβάλ θα σταλεί στα σχολεία το αργότερο μία εβδομάδα πριν την εκδήλωση με την οριστικοποίηση των συμμετοχών.

5. Η μεταφορά των μαθητών/τριών προς και από το χώρο διεξαγωγής του Φεστιβάλ γίνεται με ευθύνη των γονέων/κηδεμόνων τους, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι και για την επιτήρηση των μαθητών/τριών κατά τη διάρκεια του Φεστιβάλ.

Για περαιτέρω διευκρινίσεις μπορείτε να απευθύνεστε στις Υπεύθυνες Πολιτιστικών Θεμάτων των Δ/νσεων Α/θμιας Εκπαίδευσης ή στο ΙΡΕΣΕ (irese.rhetoric@gmail.com)

Τα μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής του 5^{ου} Φεστιβάλ Ρητορικής:

Φωτεινή Εγγλέζου (πρόεδρος του Ινστιτούτου Ρητορικών και Επικοινωνιακών Σπουδών Ελλάδας, Ι.Ρ.Ε.Σ.Ε.)

Χρύσα Κουράκη (Υπεύθυνη Π.Θ. Διεύθυνσης Α/θμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Αττικής)

Καλλιόπη Κύρδη (Υπεύθυνη Π.Θ. Διεύθυνσης Α/θμιας Εκπαίδευσης Α΄ Αθήνας)

Μαρία Μαγαλιού (Υπεύθυνη Π.Θ. Διεύθυνσης Α/θμιας Εκπαίδευσης Γ΄ Αθήνας)

Βασιλική Αρβανιταντώνη (Υπεύθυνη Π.Θ. Διεύθυνσης Α/θμιας Εκπαίδευσης Πειραιά)